ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr 2.1-3/21/3

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	15.02.2021 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	02.01.2021 (registreeritud inspektsioonis 04.01.2021)
Teabevaldaja	Välisministeerium aadress: Islandi väljak 1, 15049 Tallinn e-posti aadress: vminfo@vm.ee
Vaide esitaja	Eraisik e-posti aadress:xxxxx.xxxx@gmail.com

RESOLUTSIOON:
Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

1) jätta vaie rahuldamata, kuna menetluse käigus on Välisministeerium vaide esitaja teabenõudele vastanud;
2) teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.

VAIDLUSTAMISVIIDE:
Kui Andmekaitse Inspektsioon jätab vaide rahuldamata, siis on vaide esitajal õigus pöörduda teabevaldaja vastu halduskohtusse (AvTS § 46 (2)). Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

FAKTILISED ASJAOLUD:
1. 21.2020 esitas vaide esitaja Välisministeeriumile teabenõude, milles soovis tutvuda käskkirjaga, millega volitati asekantslerit asendama (peale kantsleri lahkumist) kantslerit.
2. Kuna Välisministeerium seaduses sätestatud tähtaja jooksul teabenõudele ei vastanud, siis esitas vaide esitaja Andmekaitse Inspektsioonile, tähtaegselt teabenõudele vastamata jätmise peale, vaide.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

(I) ASJAOLUD

1. *Eesti Vabariigi põhiseaduse § 46 järgi on igaühel õigus pöörduda avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja ametiisikute poole. Pöördusin 21.12.2020 (lisa nr 1) elektronposti teel aadressil vminfo@vm.ee Välisministeeriumi (registrikood 70002526; aadress Islandi väljak 1, 15049, Tallinna linn) ametiisikute poole alljärgneva kirjaga, mille oluline osa kõlas selliselt:*

"Välisministeeriumi põhimääruse" § 26 järgi asendab kantsleri äraolekul teda asekantsler, keda volitab selleks minister käskkirjaga. Välisministeeriumi dokumendiregistrist ma sellist otsust ei leidnud, kuigi kantsler lahkus ametist 30. novembril. Palun mind selleni juhatada.

Palun tagada juurdepääs vähemalt sellele osale teabest, millele juurdepääsupiirangud ei kehti.

Teabe andmise aluseks palun lugeda Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) preambula esimene, kolmas ja neljas osalause, PS §-id 1, 3, 9, 10, 11, 13, 14, 19, 44, 46, 51 ja 54 ning "Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni" artikkel 10.

2. *Tänase päevani ei ole ma saanud isegi automaagilist vastuskirja, et minu taotlus on adressaadini jõudnud, rääkimata siis mingisugusest lõpplahendist.*

(II) VAIDE PÕHISTUS

3. *"Haldusmenetluse seaduse" (HMS) § 71 lg 1 järgi võib isik, kes leiab, et haldusaktiga või haldusmenetluse käigus on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, esitada vaide. HMS § 76 lg 2 p 6 nõudmise pääle kinnitan järelevalveasutusele, et vaieldavas asjas ei ole minu parima arusaamisvõime järgi jõustunud kohtuotsust ega toimu kohtumenetlust. HMS § 76 lg 2 p 4 järgi märgitakse vaides põhjused, miks vaide esitaja leiab, et haldusakt või toiming rikub tema õigusi.*

Preambula

(I)

4. *Kaebaja märgib, et Tallinna Halduskohtu tollane esimees Kristjan Siigur on 04.10.2016 telekanalis ETV saates "Terevisioon" selgitanud, et kohtusse pöördumisel on tähtis ära näidata üksnes kaks aspekti: nõue ja faktilised asjaolud, millele kaebaja tugineb. Niisugust seisukohta kinnitavad ka "Halduskohtumenetluse seadustiku" (HKMS) § 38, § 158 lg 1, § 165 lg 1 p 5, § 197 lg 2 ja § 229 lg 4, millede järgi ei ole kohus seotud poolte õiguslike seisukohtadega ning et kohus otsustab, millist õigusakti tuleb asjas kohaldada (ka iura novit curia või da mihi factum, dabo tibi ius printsiibid, kui soovite). Sääraselt deklareeris ka kaasaja ilmselt kõige vingem kohtunik, Erkki Hirsnik, kes leidis, et eeskätt on oluline tuua kohtu ette faktilised asjaolud ehk kirjeldus sellest, mis millalgi minevikus aset leidis. Selle sündmuse õiguslik kvalifikatsioon on vähemoluline, sest sellega saab kohus ise hakkama (4-17-3959 p 10, 4-18-4519 p 12). Ka haldusasjas 3-3-1-21-00 p 2 lg 4 märkis Riigikohus, et kaebuse esitaja ei pea kvalifitseerima rikutud õigust ega viitama õigustloova akti sättele, millest rikutud õigus tuleneb. Eesti Vabariigi põhiseaduse 146. paragrahvi järgi mõistab õigust ainult kohus. Järelikult teised ei mõista.*

5. *Kaebaja võib veel täiendavalt selgitada, et ka halduskohtumenetluse seadustiku kommenteeritud väljaandes (2013) lk 163 on märgitud, et on loobutud seni kehtinud nõudest esitada kaebuses õiguslikud põhjendused haldusakti õigusvastasuse ja kaebaja õiguste rikkumise kohta (HKMS v.r § 10 lg 2 p-d 3 ja 4). Sarnaselt TsMS § 363 lg 1 p-ga 2[,] tuleb uue seadustiku kohaselt seega kaebuses välja tuua üksnes faktilised põhjendused ning õiguslike väidete esitamise kohustust kaebajal ei ole (HKMS § 38 lg 1 p 7). Korrektse ja asjakohase*

õigusliku põhjenduse esitamine võib paljudele isikutele osutuda üle jõu käivaks ning nende nõudmine õiguslikult kogenematult isikult tõi kohtutele pigem tarbetut lisatööd, kui aitas kaasa asja lahendamisele. Menetlusosaliste rolliks jääb seega kohtule asjaolude esitamine ning kohtu ülesandeks on anda neile õiguslik hinnang. Seaduslikkuse põhimõttest tulenevalt peab kohus tagama haldusakti igakülgse hindamise[,] sõltumata menetlusosaliste seisukohtadest, mistõttu ei saaks kohus nagunii piirduda kaebuse läbivaatamisel üksnes kaebaja õiguslike põhjendustega. Kaebajal on siiski õigus esitada soovi korral kohtule ka õiguslikke argumente.

6. *Pole mingit põhjust arvata, et nimetatud põhimõtted ei kehti vaidemenetluses. Eriti arvestades, mida Riigikohus on veel täiendavalt lahendis 3-18-253/46 märkinud:*

16. /---/ HMS § 76 lg 2 p 5 kohaselt tuleb vaides märkida vaide esitaja selgelt väljendatud nõue. Selle tingimuse täitmiseks ei pea vaide esitaja suutma esitada juriidiliselt korrektselt sõnastatud nõuet. Piisab, kui vaide sisu võimaldab tuvastada nõude liigi ja objekti. Vajaduse korral tuleb haldusorganil nõuet vaide esitaja eesmärgist lähtuvalt tõlgendada.

17. /---/ Vaideorgani ülesandeks on tagada, et vaidemenetlus aitaks vaide esitaja õiguste kaitsele kaasa ning vaide esitajal oleks menetluses võimalikult lihtne osaleda (HMS § 1 ja § 5 lg 2). Kolleegium on varem rõhutanud, et vaide peab saama esitada igaüks ka õigusabi kasutamata ning sõltumata sellest, kas tal on eriteadmisi või kogemusi (vt Riigikohtu halduskolleegiumi 16. märtsi 2005. a otsus asjas nr 3-3-1-93-04, p 14). Vaide esitaja ei pea suutma nimetada tema õigusi rikkuvaid õigusnorme, tundma erinevaid nõudeid ega suutma eristada haldusakti õigustloovast aktist. Kui vaides esinev puudus ei takista vaide lahendamist, ei ole selle kõrvaldamiseks tähtaja andmine põhjendatud. Puuduste kõrvaldamiseks tähtaja andmisel tuleb muu hulgas arvesse võtta vaide esitaja eeldatavaid õigusteadmisi ja eesti keele oskuse taset. Ka selgitamiskohustust tuleb täita nii, et vaide esitaja olukord puuduste kõrvaldamise asemel ei halveneks. Vaideorgan ei tohi oma tegevusega isikut eksitada (nt suhelda temaga põhjendamatult keerulises õiguskeeles või suunata teda vaidlustama õigustloovat akti) ega nõuda vaides puuduste kõrvaldamist alusetult.

7. *Kuivõrd kaebajal on kurvad kogemused riigi ametiasutustega, konkreetsemalt nende arusaamisega sellest, et riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel, ja et õiguste ja vabaduste tagamine on seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus, siis pean vajalikuks peatuda alljärgneval.*

(II)

8. *Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 54 järgi on Eesti kodaniku kohus olla ustav Tema põhiseaduslikule korrale ning kaitsta Eesti iseseisvust. Põhiseaduse preambula järgi kohustub kodanik kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustama ja arendama riiki. Otto Tiefi valitsuse välisminister August Rei on omaenese Vabariigi Presidendi 09.01.1945 käskkirjas nr 1 märkinud mh, et "kuiwörd pöhiseadus on absoluutselt kohustawaks juhiseks igale Eesti kodanikule ja selle eeskiri on käesolewal juhul nii waieldamatult selge, et ühelgi seaduse tölgendamise reegleid ega loogikat austawal inimesel ei saa tekkida kahtlusi ega kaksipidi arwamist, siis ei saa mina keelduda täitmast seda kohustust, mis minu pääle langenud on".*

9. *Eesti Vabariigi põhiseaduse § 1 järgi on kõrgeima riigivõimu kandja Eestis rahvas. Selleks, et kõrgeim suverään saaks oma tahet parimal viisil ellu viia, peab ta olema informeeritud. Kodanikkonna informeerimine toimub paljuski riigi algatusel, samas ei ole vähemtähtis ka kodanike omaalgatuslik teabe hankimine.*

10. *Teabe avalikustamine võimaldab kodanikel osaleda rohkem otsustamisprotsessis, tagab juhtorganitele legitiimsuse, tulemuslikkuse ning veelgi suurema vastutuse kodanike ees demokraatlikus süsteemis (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 30.05.2001 määrus nr*

1049/2001). Demokraatia põhimõte on üks Euroopa õigusruumis kehtivatest õiguse üldpõhimõtetest ning põhiväärtustest (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium (RKPJKo) 17.02.2003 kaasuses 3-4-1-1-03 p 15). Demokraatia tähendab võimu teostamist rahva osalusel ja oluliste juhtimisotsustuste tegemist võimalikult ulatuslikul ja kooskõlastatud alusel (RKPJKo 21.12.1994 kaasuses III-4/A-11/94). Demokraatia on rahva valitsus rahva üle rahva heaks (Ameerika Ühendriikide president Abraham Lincoln Gettysburgi kõnes 18.11.1863). Eesti Maapäeva 24.02.1918 deklaratsiooni "Manifest kõigile Eestimaa rahvastele", Eesti NSV Ülemnõukogu 16.11.1988 deklaratsiooni "Eesti NSV suveräänsusest", Eesti NSV Ülemnõukogu 11.04.1990 pöördumise NSV Liidu presidendi poole, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 11.03.1991 avalduse ja 20.08.1991 otsuse "Eesti riiklikust iseseisvusest" ning 03.07.1992 jõustunud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 1, § 10 ja § 11 järgi on Eesti demokraatlik riik.

11. *Riigikohtu halduskolleegium on 07.05.2003 kaasuses 3-3-1-31-03 p 33 leidnud, et demokraatlikus riigis peab isik ka ise oma informeerituse eest hoolitsema. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 44 järgi on igaühel õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. Kõik riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud on kohustatud seaduses sätestatud korras andma Eesti kodanikule tema nõudel informatsiooni oma tegevuse kohta, välja arvatud andmed, mille väljaandmine on seadusega keelatud, ja eranditult asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmed.*

12. *Täiendavalt annab õiguse informatsioonile ka "Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni" (EIÕK) artikkel 10, mis kätkeb eneses vabadust saada ja levitada teavet ning mõtteid ilma ametivõimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest. See on lausa kohtu tasandil üle korratud: 19. jaanuaril 2016 tegi Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) otsuse kaasuses "Romeo Kalda vaidluses Eesti Vabariigi vastu" (kaebus nr 17429/10), milles kohtunikud leidsid, kuue häälega ühe vastu, et Eesti riik on rikkunud EIÕK artiklit 10 (sõnavabadus), kuna kaebajale ei võimaldatud vanglas juurdepääsu kolmele tema soovitud internetileheküljele (www.coe.ee ja www.riigikogu.ee ja www.oiguskantsler.ee). EIÕK art 46 lg 1 järgi on Eesti võtnud kohustuse täita EIK lõplikke otsuseid igas asjas, milles ta on pooleks. EIÕK on Eesti õiguskorra lahutamatu osa (Riigikohtu üldkogu 30.06.2017 kaasuses 3-3-2-1-16 p 18). Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 järgi on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa.*

13. *Eesti Vabariigi põhiseaduse § 14 järgi on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. Sellest sättest on Riigikohus tuletanud seadusandja kohustuse kehtestada normid, millised tagaksid konstitutsiooniga kokkulepitud põhiõiguste kasutamise võimalused (vt "Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne" (2017), paragrahvi 14 kommentaarid 10, 11, 15, 16, 19, 22 jt). Üks niisugune normide kogum, mis konkretiseerib põhiseaduse 44., 46. ja 51. paragrahvis sätestatud põhiõigust pöörduda avaliku võimu (riigivõimu, ühiskondliku võimu) kandja poole, on näiteks "Avaliku teabe seadus" (AVTS).*

14. *AVTS § 6 järgi on teabenõue teabenõudja poolt AVTS-is sätestatud korras teabevaldajale esitatud taotlus teabe saamiseks või taaskasutamiseks.*

15. *AVTS § 5 lg 1 järgi on riigiasutused ja teised avalik-õiguslikud juriidilised isikud teabevaldajad. "Välisministeeriumi põhimääruse" § 1 ja 2 järgi on nimetatud institutsioon valitsusasutus, kes täidab seadusest tulenevaid ja Vabariigi Valitsuse poolt seaduse alusel antud ülesandeid oma valitsemisalas, esindades riiki. Järelikult vastab ministeerium AVTS § 5 lg 1 järgi teabevaldajale seatud tingimustele.*

16. *AVTS § 3 lg 1 järgi on ühiskondlik-üleüldises huvides oleva informatsiooni tunnuseks asjaolu, et ta on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud*

teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites.

17. *Avalikud ülesanded on vahetult seadusega või seaduse alusel riigile, kohalikule omavalitsusele või muule avalik-õiguslikule juriidilisele isikule pandud ülesanded (Riigikohtu halduskolleegium 19.06.2014 kaasuses 3-3-1-19-14 p 11). Ülesanne on kohustusena sooritatavaks antud või võetud toiming ("Eesti keele seletav sõnaraamat"). Ülesande, avaliku võimu kandjal kodanike pöördumistele vastata, seab põhiseaduse § 14 (Riigikohtu halduskolleegium kaasuses 3-3-1-4-10 p 12 lg 2), § 44, § 46, § 51 või neid põhiõigusi konkretiseerivad seadused (haldusmenetluse seadus, avaliku teabe seadus, märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadus, kriminaalmenetluse seadustik (§ 195, § 198), väärteomenetluse seadustik (§ 59 lg 2), halduskohtumenetluse seadustik (§ 89 lg 2) jnejne).*

AKI-lt oodatav põhiseaduspärasuse kontroll

(I)

18. *HMS § 72 lg 1 p 3 järgi võib vaidemenetluse korras muu hulgas nõuda ettekirjutuse tegemist asja uueks otsustamiseks või toimingu sooritamiseks. Halduskohtumenetluses on kohustamisnõude rahuldamise eelduseks haldusakti või toimingu õigusvastasus (RKHK 3-3-1-39-13 p 10, 3-17-2610/32 p 13.2, viimati 07.12.2020 asjas 3-19-2448/18 p 11). Avalik-õiguslik toiming peab olema õiguspärane. Kui avalik-õiguslik toiming on õigusvastane, siis on see ühtlasi ka põhiseadusvastane, sest riigivõimu tohib vastavalt põhiseaduse § 3 lg 1 esimesele lausele toimetada üksnes põhiseaduse ja seaduste alusel, st õiguspäraselt (põhiseaduse kommenteeritud väljaanne (2017), paragrahv 15, kommentaar 64).*

(II)

19. *Igasuguse riigivõimu akti ammendav põhjendus on oluline nii edasikaebeõiguse tagamiseks, õigusrahu seisukohalt, juriidiliste teadmisteta poolte veenmiseks kui ka õigusemõistmise ühtsuse ja järjepidevuse tagamiseks (põhiseaduse 2017. aasta kommenteeritud väljaanne, paragrahv 15, kommentaar 34). Seega on põhjendamine nõue õiguse üldpõhimõte. See kehtib ühtviisi süüasjades, tsiviilasjades ja haldusasjades.*

20. *AVTSi esimesed redaktsioonid nõudsid § 23 järgi, et teabevaldaja teatab viie tööpäeva jooksul teabenõude täitmisest keeldumisest teabenõudjale, viidates 23. paragrahvi lõikes 1 või 2 sätestatud alusele ja põhjendades keeldumist. Kuigi kehtiva seaduse sama säte viimast selgesõnaliselt ei nõua, siis puudub igasugune mõistlik põhjendus, miks ei peaks seda siiski praegu tegema. Vastupidi, niisugust seisukohta toetavad sõnaselgelt AVTSi abistamist reguleerivad paragrahvid.*

21. *AVTS § 9 lg 2 p 5 järgi on teabele juurdepääsu võimaldamisel (ilmselt on mõeldud selle taotlemist) teabevaldaja kohustatud abistama teabenõudjat. Abistamist täpsustab AVTS § 15, mille kohaselt on teabevaldaja kohustatud selgitama teabenõudjale arusaadavalt teabele juurdepääsu korda, tingimusi ja viise (AVTS § 15 lg 1). Teabevaldaja ametnik või töötaja on kohustatud igakülgselt abistama teabenõudjat teabenõude esitamisel ning teabenõudjale vajaliku teabe, selle asukoha ja teabenõudjale sobivamate võimalike juurdepääsuviiside väljaselgitamisel (AVTS § 15 lg 2). AVTS § 9 lg 2 p 6 järgi on teabevaldaja kohustatud teavitama teabenõudjat dokumentide suhtes kehtivatest juurdepääsupiirangutest.*

22. *Riigikohus märgib lahendis 3-3-1-13-02 p 14: oluline on ka faktilise ja õigusliku motivatsiooni omavaheline loogiline sidumine, mis peab haldusakti adressaati ja aktiga*

tutvujat veenma, et juhtumi asjaolud koostoimes kohaldatavate õigusaktidega toovad tõepoolest kaasa just sellesisulise haldusotsustuse tegemise.

23. *Tallinna Ringkonnakohus on 26.07.2017 haldusasjas 3-17-1171 punktis 8 märkinud järgmist: "Isegi[,] kui kaebajal puudunuks õigus saada soovitud teavet või seda koos ametliku kinnitusega, pidanuks teabevaldaja keelduma taotluse rahuldamisest, viitega keeldumise õiguslikule ja faktilisele alusele."*

24. *Tallinna apellatsioonikohus leidis 26.05.2020 haldusasjas 3-19-1076 punktis 12, et kriminaalasja materjalide tutvumistaotluse mitterahuldamisel tuleb ära näidata keeldumise õiguslik ja faktiline alus.*

25. *Kuigi konkreetsetest kohtulahendistest ei ilmne, millist õigusakti kohus rakendas, kuigi viimane oli selleks justkui kohustatud (halduskohtumenetluse seadustiku § 178 lg 2 ja lg 3, § 158 lg 1, § 165 lg 1 p 5, tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 465 lg 2 p 8), siis küllap juhindus ringkonnakohus AVTS-i paragrahvidest 9 ja 15 (eriti nendest lõigetest, mis ennist mainitud), ja ehk ka AVTS § 23 lg 3 (teabevaldaja teeb teabenõude täitmisest keeldumise koos põhjendusega teabenõudjale teatavaks viie tööpäeva jooksul) ja HMS § 43 lg 4 p 2 (toimingu menetlus lõpeb põhjendatud otsusega toimingut mitte sooritada).*

(III)

26. *Teabenõue täidetakse viivituseta, kuid mitte hiljem, kui viie tööpäeva jooksul (AVTS § 18 lg 1). Teabevaldaja registreerib teabenõude selle saamise päeval või hiljemalt saamisele järgneval tööpäeval (AVTS § 16 lg 1). AVTS ei sätesta, millised nädalapäevad on tööpäevad.*

27. *Tollane õiguskantsler Indrek Teder on omaenese 01.03.2011 vastuskirjas nr 6-1/110300/1101067 märkinud, et õiguskorda, sh ühe seaduse üld- ja eriosa norme ei saa võtta lahus teineteisest, vaid tuleb vaadelda tervikuna, et õigustloovate aktide süstemaatilisel tõlgendamise tagajärjel märkame tekstidevahelisi seoseid, mis aitavad avada normi mõtet seoses teiste normidega ning õiguskorra kui tervikuga. Lisaks märgib ta, et seega tuleb kõiki õigussätteid lugeda süsteemselt, lähtudes õiguslikust kontekstist, ja et kogu õiguslik regulatsioon ei koosne vaid ühest seadusest. Kui ühte sätet ilma teisi sätteid arvestamata lugeda, võivad kahe silma vahele jääda teistest sätetest tulevad vastupidised eeskirjad või erandid. Kahe normi omavaheline seos tuleb lahendada kaalumise ning optimaalse lõpplahendi leidmise teel. Kõiki norme tuleb kasutada niivõrd, kuivõrd see võimalik on.*

28. *Tööd või teenistust korraldavad kõige muu hulgas "Avaliku teenistuse seadus" (ATS) ja "Töölepingu seadus" (TLS). ATS § 41 lg 5 järgi antakse üldjuhul iganädalane puhkeaeg laupäeval ja pühapäeval. TLS § 52 lg 3 järgi eeldatakse, et iganädalane puhkeaeg antakse niisamuti laupäeval ja pühapäeval. "Pühade ja tähtpäevade seaduse" § 2 järgi loetakse ka riigipühad puhkepäevadeks.*

29. *21.12.2020 kl 11:44 saadetud teabenõue tuli niisiis registreerida hiljemalt 22. detsembril, mis oli teisipäev. Tähtaeg avalduse lahendamiseks lõppes viiendal tööpäeval, seega 31.12.2020 kl 24:00 (23:59:59), kuivõrd 24.12, 25.12 ja 26.12 oli parasjagu riiklik püha ning 27.12 tavaline puhkepäev.*

30. *Teabevaldaja ei ole ettenähtud tähtaja jooksul teabenõuet täpsustanud (AVTS § 18), tähtaega pikendanud (AVTS § 19), teabe andmise taotlust täitnud (AVTS § 20) või viimase täitmisest keeldunud (AVTS § 23).*

(III) TAOTLUS

31. *HMS § 72 lg 1 p 3 järgi võib vaidemenetluse korras muu hulgas nõuda ettekirjutuse tegemist asja uueks otsustamiseks või toimingu sooritamiseks. HMS § 72 lg 3 p 2 järgi on tegevusetus iseseisvalt vaidlustatav. Riigivastutuse seaduse (RVASTS) § 6 lg 1 järgi võib isik nõuda haldusakti andmist või toimingu sooritamist, kui avaliku võimu kandja on kohustatud haldusakti andma või toimingu sooritama ja see puudutab isiku õigusi. RVASTS § 6 lg 6 järgi võib vaiet lahendav haldusorgan nõude rahuldamisel valida, kas teha pädevale organile ettekirjutus haldusakti andmiseks või toimingu sooritamiseks ilma asjaolude täiendava kaalumiseta või teha ettekirjutus asja uueks otsustamiseks.*

32. *Kuivõrd avaldaja hinnangul on teabevaldaja teabenõudja õiguseid rikkunud, mistõttu palun Andmekaitse Inspektsioonile antud õigustega kontrollida teabevaldaja tegevust pöördumisele vastamisel ja õigusvastasuse ilmnemisel tunnistada Välisministeeriumi tegevusetus põhiseadusega vastuolus olevaks ning kohustada teabevaldajat kaebaja 21.12.2020 teabenõuet uuesti läbi vaatama või juurdepääsupiirangute ja kaalutlusõiguse puudumisel teavet täies ulatuses väljastama.*

33. *Palun Andmekaitse Inspektsioonil mind elektronposti teel teavitada vaidemenetluse tulemusest.*

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Välisministeerium vastab Andmekaitse Inspektsiooni 19. jaanuaril 2021 järelepärimises esitatud küsimustele seoses Eraisiku vaidega Välisministeeriumi tegevuse peale teabenõudele vastamisel.

Teadaolevalt ei olnud kuni Andmekaise Inspektsiooni järelepärimiseni 13.01.2021 Välisministeeriumini jõudnud Eraisiku kiri 21.12.2020. Järelepärimise saamisel kontrollisime koheselt Välisministeeriumi e-posti üldaadressile vminfo@vm.ee saabunud kirju ja ei tuvastanud nende hulgas Eraisiku kirja.

Seetõttu asusime koostöös Välisministeeriumi infoturbe eest vastutavate ametnikega välja selgitama põhjusi, miks nimetatud e-kiri ei ole meieni jõudnud. Arvestades asjaoluga, et novembris 2020 oli Välisministeeriumi üks küberrünnaku ohvriks sattunud asutustest, siis on pidevalt tugevatud ka kontrolli sissetulevate e-kirjade osas. Nii tuvastasimegi, et pahavara ja rämpsposti automaattuvastussüsteem on sarnaste e-kirjade võrdlemisel suunanud karantiini ka Eraisiku kirja. Karantiini suunatud kirjade läbivaatamine ja menetlusse võtmine on aeganõudev, sest ka kõige rahulikumal päeval saame ca 15 000 e-kirja, mis on tuvastatav kui rämpspost. Kirjade nii suurt hulka ei ole võimalik ilma tehnoloogia abita läbi sõeluda, seepärast kasutame algoritmi, mis võrdleb kirju stiilipõhiselt. Karantiini suunatud kirjade raportid saabuvad ca 4 tunni tagant ja asjaajajad suudavad need läbi vaadata ca kahe-kolme nädala jooksul, nii võibki tekkida viivitusi teabenõuetele vastamisega.

Eraisiku poolt küsitud dokumendi väljastasime koheselt päringu saamise ja registreerimise järgselt 14.01.2021.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud avalikke ülesandeid täites. AvTS § 5 lg 1 p 1 loeb teabevaldajateks riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused. Seega on teabevaldajaks ka Välisministeerium.

AvTS § 18 lg 1 kohustab teabevaldajaid täitma teabenõude viivituseta, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul. Samas paragrahvi lg 3 kohaselt arvestatakse teabenõude menetluse

tähtaegu teabenõude registreerimisele järgnevast tööpäevast.

Kuna Välisministeeriumi üldmeilile ei olnud vaide esitaja teabenõuet saabunud, siis peale inspektsiooni järelepärimist, asus ministeerim koos infoturbe eest vastutavate ametnikega välja selgitama põhjusi, miks teabenõue ei ole nendeni jõudnud. Kontrollimise käigus tuvastati, et pahavara ja rämpsposti automaattuvastussüsteem on sarnaste e-kirjade võrdlemisel suunanud karantiini ka vaide esitaja pöördumise. Kuna vaide esitaja teabenõue sattus rämpsposti hulka ning selle üle vaatamine kirjade suure hulga tõttu on ministeeriumis aeganõudev, siis ei jõudnud vaide esitaja teabenõue õigeaegselt ka asutuse ametnikeni, et teabenõue registreerida ja selle vastata.

Peale teabenõude saatmisest teada saamist ja selle välja selgitamist/leidmist on Välisministeerium vaide esitaja teabenõude koheselt täitnud, millega on vaide ese ära langenud. Kuna vaide esitaja ei ole teabenõude täitmise osas ka täiendavaid pretensioone esitanud, siis jääb vaie rahuldamata.

/allkirjastatud digitaalselt/
Elve Adamson
jurist
peadirektori volitusel